

ՀԱՄԱՌՈՏԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՔԻՄԻԱ

**Հարությունյան Լ. Ռ., Ղազարյան Ա. Հ., Պետրոսյան Գ. Գ., Մխիթարյան Ռ. Պ.,
Հարությունյան Ռ. Ս.** Նիկոտինաթթու և պիրիդոքսին վիտամինների ու Co^{2+} ,
 Mn^{2+} , Cu^{2+} մետաղ իոնների ազդեցությունն անիոնային, կատիոնային և ոչիոնա-
յին մակերևութային ակտիվ նյութերի միցելագոյացման կրիտիկական
կոնցենտրացիայի օրինաչափությունների վրա ջրային լուծույթներում էջ. 3–8

Ուսումնասիրվել է ջրալուծ վիտամիններ՝ նիկոտինաթթվի ու պիրի-
դոքսինի և Co^{2+} , Mn^{2+} , Cu^{2+} կենսաբանական ակտիվ իոնների ազդեցությունն
անիոնային, կատիոնային և ոչիոնային մակերևութային ակտիվ նյութեր
նատրիումի պենտադեցիլսուլֆոնատի, ցետիլպիրիդինիումի բրոմիդի և հեք-
սադեցիլպոլիօքսի էթիլեն (20)-ի ($\text{C}_{16}\text{A}_{20}$) միցելագոյացման կրիտիկական
կոնցենտրացիայի (ՄԿԿ) վրա ջրային լուծույթներում 303.15 K ջերմաստի-
ճանում: Ցույց է տրված, որ վիտամինների կոնցենտրացիայի մեծացմամբ
նատրիումի պենտադեցիլսուլֆոնատի ՄԿԿ -ն մեծանում է, իսկ $\text{C}_{16}\text{A}_{20}$
սպիրտի ԵԿԿ-ն նվազում է: Մետաղ իոնների առկայությամբ ուսումնասիրված
մակերևութային ակտիվ նյութերի ՄԿԿ -ն նվազում է:

Հովհաննիսյան Ա. Ա., Արիստակեսյան Լ. Հ., Հակոբյան Ռ. Ս., Մելիքյան Գ. Ս.
Նոր 3-ցիանոպիրիդին-2(1H)-օնների սինթեզը C-4 դիրքում չհագեցած
տեղակալիչներով էջ. 9–13

Սինթեզվել են 3-ցիանոպիրիդին-2(1H)-օնները՝ չհագեցած տեղակա-
լիչներով C-4 դիրքում և տարբեր տեղակալիչներով N-1 դիրքում, որպես՝ նոր
պոտենցիալ կենսաբանական ակտիվ միացություններ իլիդեն ցիանքացա-
խաթթվի էթերների և N,N-դիմեթիլֆորմամիդի դիմեթիլացետալի հետ փոխազ-
դեցությամբ և ստացված ածանցյալների հետագա վերաամինացմամբ-
ցիկլավորմամբ առաջնային ամինների հետ:

Թորմաջյան Գ. Գ., Կարապետյան Լ. Վ. 5-Օքսոտետրահիդրոֆուրանի նոր ածան-
ցյալների սինթեզ էջ. 14–17

2-(2,2-դիմեթիլ-5-օքսոտետրահիդրոֆուրան-3-իլ)ացետիլ քլորիդի հիմքի
վրա արդյունավետ և հարմար ռեակցիաներով սինթեզվել են 5-օքսոտետրա-
հիդրոֆուրանի նոր ածանցյալներ:

Մարտիրյան Ա. Ի., Ներսեսյան Լ. Ա. Նատրիումի տրիպոլիֆոսֆատի պերօքսուտիվատի ստացումը և ուսումնասիրությունը էջ. 18–21

Մշակվել է նատրիումի եռապոլիֆոսֆատի պերօքսուտիվատի ստացման եղանակ: Յույց է տրվել, որ ջրածնի պարունակությունը պերօքսուտիվատում կազմում է 28 քաշային %, իսկ չոր պրոդուկտը բյուրեղային նյութ է:

Պետրոսյան Վ. Ա. pH-ի ազդեցությունը ջուր–հատակային տիղմ համակարգում երկաթի միգրացիայի վրա էջ. 22–24

2012–2013թթ. ջրաբանաքիմիական հետազոտությունների արդյունքների հիման վրա ուսումնասիրվել է pH-ի ազդեցությունը Հրազդան գետում ջուր–հատակային տիղմ համակարգում երկաթի միգրացիայի վրա: Ստացված արդյունքները ցույց են տալիս, որ հետազոտված դիտակետերում որոշ դեպքերում երկաթի կոնցենտրացիան գերազանցել է սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիան (հատկապես 2012 թ.-ի օգոստոս ամսին): Տվյալների վերլուծության արդյունքում տրվել են համապատասխան կորելյացիոն գործակիցները: Հետազոտվել է վեց դիտակետերից վերցված հատակային տիղմի և ջրի 66 նմուշ:

Վարդանյան Լ. Ռ. Բույսերի թուրմերի ազդման առանձնահատկությունները կումուլի օքսիդացման կինետիկայի վրա էջ. 25–30

Կումուլի մոդելային օքսիդացման ռեակցիայի օրինակով, դեղաբույսերը դասակարգվել են որպես՝ հակաօքսիդիչներ: Հաստատվել է, որ ըստ՝ օքսիդացման գործընթացի վրա ազդման բնույթի, թուրմերը բաժանվում են 4 հիմնական խմբերի. 1) թուրմեր, որոնք ազդում են որպես սովորական հակաօքսիդիչներ, որոնց ներկայությամբ թթվածնի կլանման կինետիկական կորերի վրա ի հայտ են գալիս հստակ արտահայտված ինդուկցիայի ժամանակահատվածներ; 2) թուրմեր–դանդաղացուցիչներ, որոնց ներկայությամբ թթվածնի կլանման կինետիկական ընթանում է առանց ինդուկցիայի ժամանակահատվածի; 3) թուրմեր, որոնք աշխատում են որպես հակաօքսիդիչներ փոքր կոնցենտրացիաների ժամանակ, իսկ, համեմատաբար, մեծ կոնցենտրացիաների դեպքում նրանք ենթարկվում են ինքնաօսիդացման; 4) թուրմեր, որոնք դանդաղեցնում են օքսիդացման գործընթացը մինչև որոշակի աստիճան: Առաջարկված է թուրմերի, որպես հակաօքսիդիչներ, ազդման մեխանիզմը կումուլի օքսիդացման գործընթացի վրա, որն ընդգրկում է նշված խմբերը:

ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Գրիգորյան Ն. Վ., Ալեքսանյան Ա. Ս., Նանազոյյան Ս. Գ. Հայաստանի արիդային մոսրանտառներում հանդիպող դեղաբույսերի սնկային հիվանդությունները էջ. 31–33

Աշխատանքում հետազոտվել են Հայաստանի Վայոց Ձորի մարզում մոսրանտառներում աճող 289 տեսակի դեղաբույսերի սնկային հիվանդու-

թյունները: Դրանցից 41 տեսակների վրա հայտնաբերվել են 39 տեսակի մանրադիտակային սնկեր: Վերջիններիս 18 տեսակը պատկանում են *Ascomycota* բաժնին, 7-ը՝ *Basidiomycota*, և 1-ը՝ *Oomycota*: Այրացող սնկերին պատկանող *Golovinomyces* ցեղի ներկայացուցիչները դոմինանտ էին 11 տեսակի բարձրակարգ դեղաբույսերի վրա: Դրանցից ամենատարածվածը հանդիսանում է *G. galeopsis*-ը (15.4% ընդհանուր տեսակների թվից), որն ախտահարում է *Lamiaceae* ընտանիքին պատկանող դեղաբույսերը:

Անտոնյան Ա. Պ., Մինասյանց Մ. Վ., Վարդևանյան Պ. Հ. Էթիոլոմի բրոմիդի կապումը poly(G)-ի հետ. Na⁺-ի կոնցենտրացիայից կախվածությունը էջ. 34–39

Աշխատանքում հետազոտվել է պոլիգուանիլային թթվի և էթիոլոմի բրոմիդի միջև փոխազդեցությունը լուծույթի տարբեր իոնական ուժերում և ջերմաստիճաններում: Առաջացող կոմպլեքսների կլանման սպեկտրների հիման վրա կառուցվել են ադսորբցիայի իզոթերմեր և որոշվել են կապման հաստատունները:

Որոշվել են նաև այդ փոխազդեցության թերմոդինամիկական պարամետրերը: Ստացված արդյունքները ցույց են տալիս, որ քառաշղթա կառուցվածքում “դասական” ինտերկալյացիան դառնում է անհնար և միակ հնարավոր կապման եղանակը մնում է կիսաինտերկալյացիան: Ցույց է տրվել նաև, որ կիսաինտերկալյացիոն եղանակով փոխազդեցության թերմոդինամիկական պարամետրերը խիստ կախված չեն լուծույթի իոնական ուժից:

Հակոբյան Ս. Ն. Ադսորբցիայի գծային իզոթերմի նկարագրման հետևանքով կապման թերմոդինամիկական պարամետրերի որոշման սխալը էջ. 40–44

Աշխատանքում իրականացվել է սինթետիկ պոլիոլիբոնուկլեոտիդի հետ էթիլ բրոմիդի կոմպլեքսների կլանման սպեկտրների նկարագրություն մի քանի եղանակներով: Որոշվել են կապման հաստատունի և թերմոդինամիկական պարամետրերի փոփոխության արժեքները: Ցույց է տրվել, որ կապման գծային իզոթերմով նկարագրության ժամանակ իրականին մոտ ստացվում են էնթալպիայի փոփոխության արժեքը և լիզանդի մեկ մոլեկուլին ընկնող՝ նուկլեոտիդների թիվը փոխազդեցության հազեցման դեպքում, իսկ կապման հաստատունի, Գիբսի ազատ էներգիայի և էնթալպիայի փոփոխության արժեքները տարբերվում են իրականից:

Հարությունյան Թ. Կ., Դանիելյան Ֆ.Գ., Առաքելյան Մ.Ս. Հայաստանի ժայռային մողեսների արյան մակարոյթների մորֆոլոգիան էջ. 45–49

Հետազոտվել են Հայաստանի *Darevskia* ցեղի՝ 8 տեսակի ժայռային մողեսների արյան մակարոյթների ձևաբանական առանձնահատկությունները: Բացահայտվել է տեր-օրգանիզմներում նրանց տարածվածությունը:

Գևորգյան Գ. Ա., Մովսեսյան Հ. Ս., Գրիգորյան Կ. Վ., Ղազարյան Կ. Ա.
ՀՀ Քաջարան քաղաքի շրջակա տարածքի հողերի ծանր մետաղներով
աղտոտման էկոլոգիական ռիսկերը էջ. 50–55

Հետազոտման նպատակն է հանդիսացել ՀՀ Քաջարան քաղաքի շրջակա տարածքի հողերի ծանր մետաղներով աղտոտվածության և դրանով պայմանավորված էկոլոգիական ռիսկերի գնահատումը: Հետազոտությունները ցույց են տվել, որ Քաջարան քաղաքի մոտակայքում գտնվող հանքարդյունաբերական համալիրի շրջակա տարածքի հողերը բարձր աստիճանի աղտոտված են ծանր մետաղներով (Mo, Cu, Pb, As, Zn, Ni)՝ պայմանավորված Ջանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատի գործունեությամբ: Հողերի տարածքի այդպիսի աղտոտվածությունը կարող է առաջացնել ռիսկեր այդ գյուղատնտեսական արտադրանքի և բնակչության՝ մասնավորապես երեխաների առողջության համար: